

Otrok hoče, da to, kar bere, tudi občuti. Ni mu še zadosti, da branje le razumē, ampak on si rad kaj domišljuje in se s svojim srcem (nagnjenjem) vdeležuje. Ne more zapopasti, kako resnobno je vsakdanje življenje. Reči in zgodbe, ki ga obdajajo, domišljuje si vse drugače, kakor so v resnici, tedaj je njegov svet poln čudnih reči. *)

Tedaj tako z veseljem posluša čudapolne pripovedi, pravljice, basni, legende ali svete povesti. Tam opazuje osodo blagih in dobrih ljudi, se vojskuje z nedolžnostjo zoper pregrehe, se poteguje za blage značaje, se spodbuja nad stanovitnostjo in vdanostjo v voljo božjo, nad zvestobo pa jih mravlje spreletujejo viditi, kako hudobnega poslednjič pravična osoda zadene. To pa ni samo pri malih, ampak ves čas, dokler v šolo hodijo, večidel pri tem ostane, in tudi po tlej ne mine, ako nepotrebna ali neprevidna omika priprostega duha ne prežene.

(Dalje prih.)

Tečno učilo.

K a z a v n i p o d u k.

Poljski pridelki.

S n o v a. Zelje, špinjača, salata, kumara, retkev, krompir, repa, pesa, koren, čebula, česen, fižol; grah, bob, leča; pšenica, reč, ječmen, oves, ajda, koruza; lan, konoplja, ogeršica; detelja.

U č b a. Zelje zraste na zelniku, naredi glave, ktere se porežejo in na nožih zrežejo; potem se tako zelje dene v kad kisat, in je čez leto dobra prikuha. — Špinjača ima lepo zelene peresca in je tudi dobra prijed pri mesu. — Salata je več plemen. Je zgodnja in jesenska, mala in glavната salata. Kako se salata za jed pripravlja? — Kumare imajo serčasto in zobčasto perje, mehko steblo, rumen cvet in okrogel stručasad, kteri je naj pred zelen, zrel pa rumen. Kumare so kuhane in sirove dobre za jed. — Retkev je večidel černa, pa tudi bela in ru-deča, in ima ojster okus. — Krompir je iz Amerike k nam prinesen.

*) Ali nam ne svedočijo tega prvi izdelki človeškega uma: pravljice in druge čudne zgodbe, ktere je človeštvo v dobi svoje mladosti spisalo! Pis.

Sadé ga po velikih prostorih; kako? Ima zelnato pernató steblo, belkast ali višnjevkast cvet, droben zelen sad, ki ni za jed; pri koreninah pa ima mnogo podzemljic, ki so dobra jed za ljudi in živino. — Repa ima bolj majhno zeleno perje, pa debele podolgovate in okroglo ploščate podzemljice. Repo sejejo. Tudi repa je dobra jed za ljudi in živino. — Pesa je zeló repi podobna, samo da ima bolj visoko perje in rudeče podzemljice. Pesa se večidel tako za jed pripravlja, kakor salata. — Koren je belega, rumenega, debelega in drobnega sadu ali plemena, in se tudi seje. — Čebula ima za pest debel koren, votlo steblo in enako koreninsko perje, in cvete belo. Kakšen okus ima čebula? Čemu je? Česen ima gosto skup zraščén koren, pri katerem se derží mali šopek; zgoraj ima votlo, golo steblo in bel cvet. Kakšen okus ima česen? Čemu je? — Fižol je več plemen; je nizki in visoki, okrogli, podolgovati, drobni, debeli, rudeči, beli, pisani, zeleni, rumeni i. t. d. Zernje je v stročju, in je za jed; slama pa je za klajo. — Grah se seje ali sadi večkrat čez leto, ker naglo raste in ima dobro stročje in zernje. — Bob se povija nakviško po preklah ali vervicah, cvete belo grojzdičasto, in ima močno in debelo stročje. Pregovor pravi: „Bob skoz gojzd, močnik do praga!“ Kaj je to? — Leča ima črne stebila, cvete višnjevkasto, in ima kratko stročje. — Fižol, grah, bob in leča se imenuje sočivje. — Pšenica je mnogih plemen. Pri nas je navadna golica in pa osínka, ta ima osine, una pa ne. Oboja pa je bela, ali rumena, ali pa rujava, t. j. ima bele, ali rumenkaste, ali rujave, ali rudeče klase. Dalje je pšenica zimna ali jarina. Pšenica nam daje lepo in dobro pogačo. — Rež je imenitno žito; je tudi zimna in jara. Režen kruh je navadni domači kruh. — Ječmen je tudi zimni in jari, in je več plemen; je šest in štiri verstnat in ploščat; se rabi za pšeno, za kruh, za ol, za konjsko pičo i. t. d. — Oves je tudi več plemen in povsod rad raste; nima klasov, ampak latje, in se rabi v smes za kruh, za pšeno, posebno pa za konjsko in drugih žival pičo. — Ajda je dvojnega plemena, drobna in pa debela. Ne raste enako drugemu žitu v klase ali latje, ampak je cvetica z verhi; ima beli cvet polnega medu, ki dalječ diši in ga čebele pridno iščejo in nabirajo. Ajdova moka je dobra za kruh in žgance. — Koruza ali turšica je tudi v Ameriki domá, kakor krompir; ima ravno steblo, ki zraste 3 — 6' visoko; ima dolgo suličasto perje in dvojni cvet, in naredí storže, kateri so v

nožnici, in imajo obilo zernja. Zernje je rumeno, nektero pa tudi belo, rudeče i. t. d. Turšična moka je dobra za kruh, za žgance in za pičo živalim. Osmukani storži ali prazni so dobri za kurjavo; slama daje dobro klajo, in se rabi tudi za posteljo. — Lan sejejo kakor žito; ima tanke bilke, sulicaste in ozke listike, in cvete lepo višnjevo. Lan populijo, razgernejo, odsemijo, starejo, da je predivo, ktereга potem omikajo in spredejo. Kaj se dela iz preje? Laneno seme dá olje za luč. — Konoplja ima ravno lesenasto steblo in zraste skoro 10' visoko, ima ozko podolgasto perje, in po vsem stebalu cvet. Konoplja se kakor lan prideluje, in daje močnejšo obleko, močne vervi, močne mreže i. t. d. Konopno seme mnogi ptiči radi zobljejo. — Ogerščica ima visoke vejnate stebila, podolgasto sulicasto perje in rumen cvet. Ogerščino seme daje veliko olja. — Detelja raste kakor trava, in je za živino zelena in suha dobra, zdrava in redivna klaja. — Naštejte še enkrat vso zelenjavo, vse korenstvo, vse sočivje, vse žita in vse predivnate rastline!

Iz zgodovine kerščanske ljudske šole.

(Dalje.)

II.

Da bi zasluge Karola Velikega in njegovih naslednikov za ljudsko šolo prav čislali, nam je potreba vediti, kaj da so bile tisti kapitulari (Capitularien), ktere so dajali frankovski kralji kot postave vezavne za vse podložne po državi. Posvetovali in stavili so te ukaze po državnih zborih; povabljeni so pa bili k njim vsi imenitni, med temi pa tudi škofje in opati po deželi. Kar je državni zbor sklenil, razposlali so kapitularu v kraljevem imenu po vseh deželah; v posebnem zboru so se pa duhovni gospodje v tej priliki, ko so skupaj bili, kot cerkven shod (sinoda) posvetovali zastran čisto cerkvenih zadev. Tako je postal vsak državni zbor tudi provincial - concil, kakor tudi provincial - concil državni zbor. Pobožni knezi so v podporo cerkvenih postav ponudili svojo deželno oblast, kar so škofje z veseljem sprejemali, zavoljo tega so radi vidili, če že sami niso tirjali, da so se sklepi v sinodi storjeni jemali tudi med kapitulare. Kdor to prezira, bo tedaj marsiktere zasluge